

РЕЦЕНЦИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“

област на висше образование: 7.Здравеопазване и спорт,

професионално направление: 7.4. Обществено здраве

и научна специалност „Управление на здравните грижи”

Със Заповед № Р-109-50/19.01.2018 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р П Стоянов” – Варна съм определена за член на Научно жури и на основание Заповед Р 109-131/ 01.03.2018 г. - да изготвя рецензия по процедура за заемане на академичната длъжност „доцент“ с единствен кандидат Валя Иванова Димитрова, доктор по управление на здравните грижи, асистент в Катедра „Здравни грижи“, Факултет „Обществено Здравеопазване“, Медицински Университет „Проф. Д-р П. Стоянов“ – Варна,

Кратки данни за кариерно развитие на докторантката. Валя Димитрова е родена на 09.02. 1968 г. Завършва средно образование в гр.Провадия през 1986 г., а полувисше, акушерка, през 1990г. в ПМИ - Варна. Бакалавърска степен по Здравни грижи придобива след обучение 2003-2006 г., а през 2007г. - магистърска степен по Управление на Здравни грижи в Медицински университет „Проф. Параскев Стоянов“. Има специалност „Обществено здравеопазване“-2014 г. След успешна защита на дисертация на тема **„Акушерските практики за консултиране на жени- перспектива за развитието на професията „акушерка”** придобива ОНС доктор по управление на здравните грижи. Професионалния си път започва през 1992 г. в Общинска болница – Провадия. След 1993 г. във Варна е акушерка в АГ кабинет и в Женска консултация в Трета поликлиника (1994-1997), акушерка в Спешен кабинет в Общинска болница „Св.Анна“ - Варна (1999-2006 г.) От 2007 г. е преподавател, а от 2011 г. асистент в катедра Здравни грижи на Медицински университет - Варна. От 2006 г. е участвала в 14 квалификационни курсове и семинари, между които „Хигиена на раната“, „Ретинопатия на новороденото“, „Съвременните практики в подкрепа на кърменето“ и др. Ползва английски и руски езици. Участва в Проект на МУ-Варна

„Създаване на съвременна система за кариерно израстване на преподавателите в МУ - Варна“.

2. Общо описание на представените материали и изпълнение на наукометричните критерии.

Кандидатката се явява на конкурса с научна продукция включваща общо **44** заглавия, от които: *автореферат на дисертационен труд – 1 - монографичен труд - 1, учебници - 3, от които един самостоятелен и 2 в съавторство в т.ч. един под печат), пълнотекстови публикации – 33, в т.ч. в научни списания – 24 и в сборници от научни прояви – 9; публикувани в списания резюмета на изнесени доклади на научни конференции - 6.* Документирани са **22** участия на *научни форуми*, които не се рецензират, но са доказателство за общественонаучната активност на кандидата. Разпределението на научните трудове по място на кандидатката в авторските колективи показва, че тя е *единствен и първи автор* в **24** публикации, което представлява **54,42%** от всички заглавия - свидетелство за възможностите да заема самостоятелна и водеща роля в изследователски екипи. Началото на публикационната ѝ активност е в **2008 г.** година, постепенно се засилва в **2013-2014 г.** и достига най-висока интензификация през **2016-2017 г.** Списанията, в които са публикувани статиите на Валя Димитрова са както специализирани: „Здравни грижи“, „Сестринско дело“, Scripta Scientifica Salutis Publiae, така и общомедицински Trakia journal of science, Scripta Scientifica Medica, Варненски медицински форум. Научните форуми, на които В.Димитрова представя докладите си са в по-голямата си част национални, професионално насочени, което допринася за бързо разпространение на научните резултати сред заинтересована аудитория, с възможност за дискусии и практическо приложение.

Наукометричните данни на кандидатката отговарят на количествените критерии, заложи в Правилника за развитие на академичния състав на МУ - Варна за заемане на академична длъжност „доцент“.

3. Качествена оценка на научно-изследователската дейност и приноси.

Представената научна продукция на кандидатката е по темата на конкурса. Позиционира се в областта на съвременното развитие на акушерската професия-образование, традиционни и нови функции, регламентация, връзка с други

медицински професии и др., с което отговаря на профила, за който е предвидена конкурсната процедура. В авторската справка ас. Валя Димитрова систематизира публикациите си в четири направления.

- Първо направление **„Роля и функции на акушерката при оказване на здравни грижи“** (№№ 1, 2, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 16, 23, 32, 35, 36, 37, 40, 41) Изследвани са професионална удовлетвореност на акушерките и съвременната им роля в здравните грижи, функции на акушерката при осъществяване на промоция на здравето и превантивни грижи за майките и децата; нови роли на акушерката в променящите се условия за предоставяне на здравни грижи; ефективност на акушерските грижи.

- Второ направление **„Организация и усъвършенстване на обучението по специалността „акушерка“** включва изследвания: на мотивацията за избор на акушерската професия (№12), на организацията и съдържанието на клиничната практика и преддипломния стаж за формирането на професионални знания, умения и поведение (№№ 4, 14, 26). Проучени са възможностите за доближаване на теоретичната подготовка до реалната клинична практика с цел повишаване качеството на акушерските грижи (№№8, 9, 10, 11, 26, 30, 33). Необходимостта от засилване на уменията за обучение на пациентите обосновава допълнителна педагогическа подготовка на студенти и работещи. Формулираните на основата на проучванията предложения за интензифициране на практическото обучение по специалните учебни дисциплини, усъвършенстване на учебните планове и програми, както и за организационни промени в преддипломния стаж представляват *практико-приложни приноси*.

- Трето направление **„Основни аспекти на практикуване на професията „акушерка“** включва изследване на удовлетворението от труда и проблеми на практикуващите акушерки (№№1, 2, 9, 10, 24, 27, 29, 32, 36, 41);подходи за усъвършенстване на здравните грижи (№№3, 4, 5, 6, 9, 10, 18, 23, 25, 35, 37, 40, 43); установени стереотипи на работа и конфликта им с променящите се условия на средата и потребностите на пациентите от здравни грижи (№№ 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 37); конкретни медицински аспекти на

акушеро-гинекологичната практика и оказването на здравни грижи (№№ 21, 31, 32, 34, 35, 37);

- Четвърто направление „**Иновации в акушерската практика**“ (№№1, 2, 3, 6, 10, 11, 13, 17, 19, 23, 25, 35, 37), включва проучване мнението на специалистите относно целесъобразността от въвеждане на нови подходи при оказването на акушерски грижи, на компетентността на съвременната акушерка за осъществяване на автономна консултативна дейност, а така също готовността, нагласите и мотивацията ѝ за осъществяване на самостоятелни дейности при консултирането на жени във връзка с репродуктивното им здраве (№№1, 2, 6, 7, 9, 11, 25, 32). Проучено е мнението на пациентите относно необходимостта от създаване на самостоятелна структура за акушерски грижи при нормална бременност и нагласите им да ползват услугите ѝ (№№2, 9, 10, 32, 35).

Монографичният труд „Акушерски грижи при нормална бременност“, 141 страници, базиран на широка библиография, съдържа най-съществените идеи и разработки по проблемния кръг „съвременно развитие на акушерските грижи“, които са в ядрото на приносите.

Изследователската и преподавателска работа на ас. Валя Димитрова съвпада по време с фундаментални и интензивни промени на образованието на здравните специалисти в България. Това се отнася и до акушерките, чието образование бе трансформирано във висше и дава нови компетенции и възможности за професионална реализация. Същевременно извършените промени в здравната система създадоха нова среда за осъществяване на дейността им. Съвършено закономерно В.Димитрова насочва изследванията си към съвременните и най-невралгични проблеми на професията. По тази причина тематичните направления (първо, трето и четвърто), касаещи оказване на акушерски грижи, функциониране на професията и иновации в акушерската практика са само условно отграничени. **Приносите** от тази част на изследователската ѝ работа са с *познавателен и практико-приложен характер* и се отнасят до обогатяване на акушерските грижи като спектър и обем и до развитие на акушерската професия. Заслуга на кандидатката е самото поставяне

на проблемите, методологическата им обезпеченост, интерпретация на резултати и творчески подход за намиране на подходящи организационни конструкти за реализация на идеите. Поради факта, че за първи път се поставят така панорамно, на основата на изследвания, професионалните проблеми на акушерската професия, намирам за неуместно да разграничавам приносите по направления (освен второ), а бих искала да ги обобщя в няколко големи групи:

1. Извършени са серия мащабни проучвания в достатъчно големи извадки сред практикуващи акушерки, студенти - дипломанти, пациенти и експерти за търсене на различни гледни точки към изследваните проблеми.

2. Направен е анализ на практиките на европейски и други държави по отношение на анте- и перинатални акушерски грижи и изведени най-общите им характеристики, които са с потенциал за приложение и в български условия.

3. Чрез анализи, експертна оценка и мнение на пациенти и работещи се установява, че Женската консултация у нас работи с минимален капацитет, което е предпоставка за пропуски и неравнопоставеност в антенаталните и перинаталните грижи.

4. Акушерките са неефективно използван ресурс в нашата здравна система. Подценена е ролята им по два механизма: чрез изземване на традиционни техни функции в Женската консултация при наблюдение на нормална бременност и чрез бариери пред поемане на функции, които напълно отговарят на новия им тип образование (грижи за репродуктивното женско здраве във всички етапи от живота на жената, обучение в промоция на здраве)

5. Изяснени са регулативни и други бариери пред реализация на автономната функция на акушерката, независимо че консултирането на жени от акушерки в България е признато като автономна дейност (Наредба №1/2011).

6. Установена е взаимната обусловеност между липса на регламент за функциониране и финансиране на самостоятелни акушерски практики (САП) и сравнително ниската мотивация за разкриване на такива, както и за понижено професионално самочувствие.

7. Извършен е SWOT-анализ на антенаталните и перинатални грижи в България и на тази база – изведени предимствата за тяхното качество от широкото участие на акушерки в тях.

8. Разработена е концепция за САП, в основата на която са автономност и партньорство: САП да не бъде изолирана, а свързана със здравната мрежа и да осигурява достъп до други специалисти, а акушерките да станат ключов ресурс в осъществяването на превантивни грижи в репродуктивното женско здраве.

9. Разработени са организационните детайли на функциониране на САП – маршрут на пациентите, основен минимум на дейности и грижи при наблюдението на нормална бременност и пуерпериум от акушерка, алгоритъм на прилагане на стандартите за акушерски грижи, критерии за мониториране дейностите на САП. Разработени са проект на документи - акушерско досие и длъжностна характеристика на акушерка в САП.

10. Разработени са два модела на автономни акушерски практики: а) САП, асоциирана към болнично родилно отделение; б) модел на общинска акушерска практика. Всеки от моделите е представен с описание, място в здравната система и връзки с останалите ѝ структури, финансиране, оценка на дейностите.

11. Направен е SWOT-анализ на моделите на САП

Подробното описание на организационната част на моделите е издържано в мениджърски стил и може да бъде внесено за обсъждане в професионалните среди и направено законодателно предложение.

12. Разкрита е готовността на пациентите да ползват услугите на автономна акушерска практика.

13. Ориентираните към пациентите акушерски грижи се осъзнават от професионалистите като възможност за повишаване на качеството на акушерската помощ и като перспектива за развитие на професията акушерка.

14. Извършеното организационно проектиране, като и други посочени по-горе резултати от изследователската работа на В.Димитрова могат успешно да се използват в университетското образование, в дискусии и непрекъснатото

обучение на здравните професионалисти - акушерки и така биха допринесли за създаване на информирани и равиващи се професионални общности и личности.

Учебно-преподавателска дейност. Кандидатката за доцент има 11 години преподавателски опит в период на внедряване на нови учебни планове и програми. Има средна годишна натовареност от около 700 часа. Ръководи занятия по 11 учебни дисциплини, между които Специални грижи при бременни, раждащи, при жени с нормален и патологичен пуерпериум, при бременни, родилки и гинекологично болни със соматични заболявания, при деца в неонатологията; Акушерски и сестрински грижи при онкологично болни; Поведение на акушерката при спешни случаи в АГ практиката; Философия и въведение в сестринските и акушерски грижи; Клинична практика.

Академичен наставник е на студенти по проект „Студентски практики“ BG05M20P001-2.002. Участва в международен обмен за преподаватели по програма „Еразъм“ с Университет „Св. Климент“, Битоля, Македония. Ръководител е на 4 души специализанти (двама вече завършили) по специалност „Обществено здравеопазване“. Ръководила е един дипломант сп. „Управление на здравни грижи“, ОКС „магистър“

Високо оценявам грижата на В.Димитрова за създаване на съвременни учебници и ръководства. Автор на три учебника, единият от които самостоятелен със заглавие „История и развитие на акушерската професия“. Написан увлекателно, в много добър стил, има много добра историческа част, разширява културно-историческия хоризонт на студентите, но ги и подтиква към разсъждения за настоящето и бъдещето на професията. По тези причини е подходящо да бъде наричен Учебник по въведение в професията.

Лични впечатления. Познавам ас. Валя Димитрова като личност, която не само има стремеж за професионално развитие и самоусъвършенстване, но и го реализира. Впечатлява с научна добросъвестност, внимание към детайлите в изследователската работа. Не се увлича в гонитба на брой научни съобщения, а държи на качеството. При рецензиране на монографичния труд и самостоятелния учебник се убедих, че пише в много добър стил, логично, с обща култура, умее да

анализира ситуацията и самостоятелно да формулира хипотези, изводи, предложения.

Критични бележки, препоръки. Критични бележки имах възможност да дам на по-ранен етап и повечето са взети под внимание. Бих препоръчала след изминалия интензивен творчески период, да помисли на всяка цена за публикации в международни списания.

Заклучение

Кандидатката за доцент Валя Димитрова се представя в конкурса с достатъчна по обем и значима по съдържание научна продукция, покриваща наукометричните критерии. Изявен преподавател с доказана грижа за развитие на специалността, с капацитет за личностово развитие.

Напълно отговаря на изискванията на Закона и на Правилника на МУ - Варна за развитие на академичния състав. Това са основанията за моето положително становище и апела ми към членовете на Научното жури също да гласуват ас. **Валя Иванова Димитрова**, дузг да заеме академичната длъжност „доцент“ по научната специалност „**Управление на здравните грижи**“ за нуждите на Катдра „Здравни грижи“, ФОЗ при МУ-Варна

22.03.2018 г

Рецензент:

доц. Н.Фесчиева, дм